

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Орієнтація більшості країн-лідерів на соціальні аспекти життя людини підвищує значення відносин між працівниками та роботодавцями, що обумовлено безперервністю взаємодії таких суб'єктів у процесі економічних відносин та їхньою мотивацією до співпраці. На тлі взаємодії працівників та роботодавців виникає необхідність взаємовигідних умов співпраці, які можуть включати умови праці, тривалість та вид відпочинку, умови, за яких робоча сила може продуктивно відновлюватися шляхом створення належних безпечних умов праці. У значній мірі процес взаємодії робочого колективу із роботодавцем залежить від охорони праці та техніки безпеки. На жаль, нещасні випадки на виробництві і професійні захворювання через низький рівень асигнувань на охорону праці мають тенденцію до зростання. За даними Державної служби статистики, України протягом 2013 року на вугледобувних шахтах постраждало 12234 особи, в тому числі смертельно – 580 осіб.

Вугільна галузь є найбільш небезпечною щодо профзахворювань і травматизму, а шахта – унікальним і складним виробництвом з особливими природними та виробничими небезпеками. В основі можливого прояву таких небезпек лежать неправильні дії будь-якого гірника, що може призвести до особистої травми, групового нещасного випадку або аварії з катастрофічними наслідками.

За показниками травматизму та рівнем охорони праці й техніки безпеки у вугільній галузі Україна у 2012-2013 роках посіла останнє місце серед країн-лідерів з видобутку вугілля.

Проблему охорони праці, техніки безпеки та промислової санітарії вивчали такі вчені, як М. П. Гандзюк, Л. В. Дементій, С. В. Попов, В. І. Прокопенко, М. О. Халімовський, Г. Л. Юсіна, В. І. Щербина та інші, проблему обліку і аналізу витрат: Ф. Ф. Бутинець, З. В. Гуцайлюк, В. А. Дерій, З. В. Задорожний, Л. М. Кіндрацька, Я. Д. Крупка, Ю. А. Кузьмінський, І. Д. Лазаришина, М. Р. Лучко, В. Ф. Максимова, В. С. Рудницький, В. В. Сопко; соціальних витрат, в тому числі витрат на охорону праці і техніку безпеки: Є. П. Желібо, І. В. Жиглей, І. В. Замула, О. І. Пацула, М. С. Пушкар. Проте, ця проблема була і залишається завжди актуальною, адже незадовільний стан охорони праці на підприємствах України призводить до гальмування економічного та соціального прогресу через значні втрати валового продукту.

Можливості створення системи планування, обліку та аналізу в умовах посилення соціально-економічних відносин у сфері праці та її охорони потребують глибшого вивчення та якісно нового підходу до отримання інформації, яку використовують для управління працезахоронною діяльністю. Важливим є комплексний розгляд проблем планування, обліку й аналізу з охорони праці. Вітчизняні та зарубіжні дослідники пропонують різні заходи щодо покращення рівня у сфері охорони праці, проте проблеми обліку як інформаційної системи будь-якої діяльності, в тому числі й працезахоронної, до цього часу залишаються практично не дослідженими.

В Україні прийнято чимало законів і постанов, указів, галузевих та відомчих нормативних актів, що стосуються охорони праці, проте вони часто мають декларативний характер. Заходи з охорони праці, які безсистемно впроваджують на вугільних підприємствах, не приносять істотних позитивних результатів та не передбачають зацікавленості підприємств у збільшенні витрат на працезахоронну діяльність. Однак навіть досконале законодавство й економічний механізм, що стимулює таку діяльність, не зможуть ефективно діяти без достатньо розвинутих систем планування, обліку та аналізу витрат на охорону праці й техніку безпеки.

Вивчення практики вугледобувних підприємств Львівсько-Волинського басейну показало, що відсутність рекомендацій і єдиного підходу до обліку витрат на працезахоронну діяльність не дає змоги належним чином організувати не лише облік, а й систематизувати витрати на таку діяльність. У плані рахунків з фінансового обліку не виділено окремого рахунка для їхнього узагальнення, відсутня методика розподілу витрат на охорону праці та техніку безпеки між окремими процесами видобутку вугілля, не виділені групи витрат і не деталізовані статті на охорону праці, техніку безпеки та інші заходи. Отже, розробка рекомендацій з організації та ведення обліку працезахоронної діяльності на вугільних підприємствах є однією з важливих проблем у стимулюванні та здійсненні такої діяльності. Актуальність даного дослідження обумовлена відсутністю теоретичних досліджень вказаних проблем і практичною значущістю обліку витрат на охорону праці та техніку безпеки у життєдіяльності підприємств.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до наукової тематики Тернопільського національного економічного університету в межах держбюджетної теми «Концепція розвитку бухгалтерського обліку в глобальному інформаційному суспільстві» (державний реєстраційний номер 0114U001087), в якій розроблено концептуальну основу планування, обліку й аналізу працезахоронної діяльності. Відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри аудиту, ревізії та контролінгу «Система контролю для економічної безпеки підприємств у конкурентному середовищі» (державний реєстраційний номер 0110U008609), де запропоновано для поліпшення системи контролю використовувати розроблену автором класифікацію витрат на охорону праці та техніку безпеки; «Методологічні особливості розвитку та удосконалення аудиту ефективності» (державний реєстраційний номер 0105U000856), в якій складено схему процесу отримання інформації про витрати на охорону праці з метою їхніх аналізу та оцінки ефективного управління ними. У межах наукової програми автором виконано дослідження теоретичних і прикладних питань щодо методики та організації обліку витрат з охорони праці та техніки безпеки на підприємствах вугільної промисловості.

Мета та завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є поглиблення теоретичних засад обліку витрат на охорону праці й техніку безпеки та розробка системи планування, збору, реєстрації та обробки даних і аналізу інформації про працезахоронні витрати шляхом дослідження їхньої

економічної сутності з позиції вітчизняної та зарубіжної теорії й практики. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- сформувати концептуальну основу планування, обліку й аналізу працезахоронної діяльності та дослідити їхній предмет, розкрити зміст, особливості та етапи її проведення;

- вивчити організацію обліку витрат на охорону праці й техніку безпеки вугледобувних підприємств, запропонувати організаційну структуру управління їхньою працезахоронною діяльністю та механізм прийняття господарських рішень з урахуванням соціального фактора;

- з'ясувати сутність та призначення витрат на охорону праці і техніку безпеки для їхньої ідентифікації в системі обліку й аналізу;

- розробити класифікацію працезахоронних витрат відповідно до потреб користувачів обліково-аналітичної інформації підприємства;

- удосконалити процес створення інформації про витрати на охорону праці в системі управлінського обліку з метою ефективного управління ними;

- обґрунтувати методичні засади ведення аналітичного обліку витрат на охорону праці та техніку безпеки, удосконалити й доповнити формування показників у фінансовій і управлінській звітності для узагальнення витрат на охорону праці на вугледобувних підприємствах;

- визначити напрями та методи аналізу витрат на охорону праці й техніку безпеки на підприємствах вугледобування.

Об'єктом дослідження є процес формування витрат на охорону праці та техніку безпеки на вугледобувних підприємствах.

Предметом дослідження є облік і аналіз витрат на охорону праці та техніку безпеки персоналу вугледобувних підприємств.

Методи дослідження. Дисертаційне дослідження проведено на основі діалектичного підходу до вивчення теоретичних аспектів та загальних тенденцій розвитку обліку й аналізу працезахоронної діяльності. При вивченні підприємства як соціально-економічної системи використовувався метод системного дослідження; при розмежуванні працезахоронної та виробничої діяльності, а також впливу працезахоронної діяльності на результати роботи підприємства застосовано метод аналізу і синтезу; методи теоретичного узагальнення й порівняння використовувалися для розкриття змісту витрат на охорону праці; абстрактно-логічний метод застосовано для удосконалення класифікації працезахоронних витрат; статистичні методи дослідження – при обґрунтуванні вибору бази розподілу витрат на охорону праці і техніку безпеки; метод моделювання – для визначення основних напрямів проведення аналізу працезахоронної діяльності.

За інформаційну базу дослідження взято матеріали статистики, наукові праці українських та зарубіжних вчених-економістів із проблем дослідження охорони праці, дані аналітичного обліку, управлінського та фінансового обліку, форми звітності окремих підприємств вугільної промисловості.

Наукова новизна одержаних результатів проведеного дослідження полягає в постановці, теоретичному обґрунтуванні та вирішенні комплексу питань, пов'язаних з удосконаленням обліку й аналізу працезахоронної

діяльності на вугледобувних підприємствах. Автор пропонує організувати збір інформації про працезохоронні витрати в управлінському та фінансовому обліку з метою їхнього аналізу для прийняття управлінських рішень. Найсуттєвішими теоретичними та практичними результатами, що характеризують новизну дослідження й особистий внесок автора, є такі:

удосконалено:

– класифікацію витрат на охорону праці вугільних шахт шляхом їхнього групування за такими ознаками, як цільове призначення, економічний зміст, характер зв'язку з процесом виробництва, доцільність спрямування, джерела фінансування, час, відношення до нещасних випадків, що дасть змогу вирішити проблеми ідентифікації працезохоронних витрат для потреб менеджменту;

– концептуальну основу з планування, обліку та аналізу працезохоронної діяльності, що ґрунтується на виділенні шести стадій (визначення мети і встановлення завдань, визначення суб'єктів, вибір об'єктів, визначення статей витрат, відображення їх на рахунках, узагальнення витрат у звітності, вибір методів планування і аналізу витрат), яка дає комплексне уявлення про витрати на охорону праці та техніку безпеки на вугледобувних підприємствах;

– схему процесу отримання інформації про витрати на охорону праці та техніку безпеки в системі управлінського обліку з метою їхнього аналізу та оцінки ефективного управління ними, в якій відображено три етапи перетворення інформації (початковий етап, етап переробки інформації, заключний етап);

– порядок організації обліку працезохоронних витрат, який включає: встановлення завдань, визначення об'єкта, суб'єкта обліку, статей, їхнє відображення в обліковій політиці та структурі управління підприємством;

– аналітичний облік витрат на охорону праці та техніку безпеки шляхом розробки Відомості аналітичного обліку та Зведеної відомості обліку витрат на охорону праці, а також узагальнення таких витрат у звітності для менеджменту вищого ієрархічного рівня, використання яких дасть змогу отримати інформацію щодо вартісної оцінки працезохоронних заходів, динаміки та ефективності життєзабезпечення персоналу шахт;

набули подальшого розвитку:

– методика аналізу витрат працезохоронної діяльності, яка дає змогу узагальнити витрати, визначити їхній зв'язок з потребами вугледобувних підприємств, їхнє співвідношення з основним виробництвом, використовуючи фінансову та внутрішню управлінську звітність, і прогнозувати обсяг фінансування на перспективу;

– дослідження сутності витрат на охорону праці та техніку безпеки й обґрунтування їхнього економічного змісту. Трактування поняття «прогнознi витрати на охорону праці» розглянуто як сукупність можливостей, резервів підприємства, необхідних для ефективного розвитку.

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні основних положень дослідження процесу створення облікової та аналітичної інформації про витрати на охорону праці й техніку безпеки у практичну діяльність вугледобувних підприємств.

Запропоновані автором наукові розробки в частині обґрунтування методики обліку витрат на охорону праці в системі управлінського обліку та їхній розподіл за критеріями сприятимуть підвищенню організаційно-методичного рівня обліку та аналізу показників з охорони праці на ВП «Шахта «Великомостівська» (довідка № 543-4 від 3 квітня 2014 р.), ДП «Львіввугілля» (довідка № 4/742 від 30 квітня 2014 р.), втілені у практичній діяльності ВП «Шахта «Червоноградська» (довідка про впровадження № 14-2/426 від 7 березня 2014 р.).

Розроблені дисертантом теоретичні положення і практичні рекомендації щодо обліку витрат на охорону праці та техніку безпеки використовуються в навчальному процесі Тернопільського національного економічного університету при викладанні дисциплін: «Фінансовий облік», «Управлінський облік» (довідка №126-06/561 від 14 березня 2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є одноосібно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до вирішення проблем обліку й аналізу витрат на охорону праці та техніку безпеки персоналу підприємств на вугледобувних підприємствах. Наукові результати дисертації належать особисто автору. З наукових праць, що видавались у співавторстві, в дисертаційній роботі висвітлені лише результати, які є особистим здобутком автора.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації та результати досліджень доповідалися й отримали схвалення на 8 міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: «Облік як інформаційна система для економічної безпеки підприємств в конкурентному середовищі» (м. Тернопіль, 2010 р.), «Фінансова система держави: проблеми та перспективи розвитку» (м. Київ, 2011 р.), «Актуальні проблеми розвитку національної економіки України» (м. Львів, 2011 р.), «Стан, проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю в контексті сучасних концепцій управління» (м. Львів, 2011 р.), «Актуальні проблеми в економіці та шляхи її вирішення» (м. Одеса, 2012 р.), «Економічні підсумки 2012 року: досягнення та перспективи» (м. Сімферополь, 2012 р.), «Современные подходы к трансформации концепций государственного регулирования и управления в социально-экономических системах» (м. Курськ, 2013 р.), «Соціально-економічні трансформації в умовах глобалізації: світовий та вітчизняні виміри» (м. Херсон, 2013 р.).

Публікації. Результати дисертаційної роботи, висновки та пропозиції автора викладено у 13 наукових працях загальним обсягом 4,26 друк. арк. (особисто автору належить 4,23 друк. арк.), з яких 5 праць – у наукових виданнях, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації, обсягом 2,51 друк. арк., у тому числі 1 стаття – у зарубіжному науковому виданні, 8 – праці апробаційного характеру загальним обсягом 1,75 друк. арк.

Обсяг і структура роботи. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації викладено на 231 сторінці. Робота містить 14 рисунків на 9 сторінках, 16 таблиць на 10 сторінках, 23 додатки на 33 сторінках. Список використаних джерел налічує 202 найменування і займає 18 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі «Витрати на охорону праці і техніку безпеки як об'єкти обліку і аналізу» розкрито сутність поняття «витрати на охорону праці та техніку безпеки» та досліджено еволюцію його розвитку; запропоновано концептуальну основу з планування, обліку та аналізу працезахоронної діяльності; розроблено класифікацію витрат на охорону праці та техніку безпеки відповідно до потреб користувачів обліково-аналітичної інформації підприємств.

Досліджено систему управління витратами на охорону праці на ринкових засадах, глобалізацію цих процесів у поєднанні з кризовими потрясіннями, спричиненими зовнішніми та внутрішніми чинниками вугільних підприємств, у процесі чого виокремлено основні поняття та процедури, виявлено існуючі проблем їхніх формування та контролю, адаптації документообігу до інформаційної системи, розподілу відповідальності за безпеку праці і створення механізму мотивації та стимулювання ефективності витрат на охорону праці.

У результаті дослідження встановлено, що прогностичні витрати на охорону праці й техніку безпеки слід визначати як сукупність можливостей, резервів підприємства, необхідних для його ефективного розвитку. Облік витрат на охорону праці та техніку безпеки є процесом виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання і передачі релевантної економічної інформації про безпеку праці та виробничі небезпеки в працезахоронній діяльності підприємства у минулих та звітних періодах, необхідних для відповідних користувачів. Таке розуміння витрат на охорону праці як економічної категорії й об'єкта обліку дає змогу обґрунтувати принципи облікової політики шахти, спрямовані на покращення умов праці з мінімальними витратами на проведення працезахоронних заходів.

Доведено, що система обліку працює на управління, постачаючи у блок контролю фактичні дані про стан спостережуваного об'єкта. Облік виконує роль зворотного зв'язку, по якому надходять дані з об'єктів у систему управління. Основним формалізованим джерелом інформації витрат на охорону праці окремої шахти та їхню результативність є показники, сформульовані системою обліку і публічно репрезентовані у звітності. Фінансовий облік індіферентний до цих проблем, оскільки стандартами не передбачено отримання аналітичної інформації і складання форм фінансової звітності з охорони праці, що істотно обмежує можливість використання цієї інформації в управлінні процесом видобутку вугілля та персоналом підприємств. У цьому контексті запропоновано концептуальну основу з планування, обліку та аналізу працезахоронної діяльності. В її основу покладено завдання, що впливають з дослідження вугледобувної галузі, тобто базисом виступає облікова наука про економіку підприємства, котра, крім традиційної фіксації фактів господарської діяльності (працезахоронних дій), розглядає різні види оцінок виробничої і працезахоронної безпеки. У зв'язку з цим основними елементами запропонованої концептуальної основи визначено: мету, суб'єкти (внутрішні: за рівнями управління; зовнішні), об'єкти, визначення статей витрат,

відображення їх на рахунках, узагальнення витрат у звітності, вибір методів планування і аналізу витрат. Такий концептуальний підхід щодо вмонтування проблеми отримання вдосконаленої методики обліку, планування й аналізу в управлінський облік має стати основним методичним засобом вирішення проблем охорони праці та техніки безпеки персоналу підприємств.

Для формування інформації про витрати на охорону праці та техніку безпеки за процесами вугледобування такі витрати мають відображатися в системі управлінського обліку. Виходячи з того, що інформаційні системи ґрунтуються та великій кількості формалізованих та неформалізованих (експертних) індикаторів і показників працезахоронної діяльності, запропоновано облік спрямувати шляхом переходу від моноцільового формування показників працезахоронної діяльності до поліцільового. У результаті цього структура облікової інформації буде впливати з потреб користувачів, а не єдиних принципів бухгалтерського обліку. Тому систему облікової інформації запропоновано спрямувати, виходячи з таких правил: початковий етап – інформація про ресурси (витрати на охорону праці, розділено на п'ять груп), які можна оцінити у грошових та натуральних одиницях і які є релевантними для управління; етап переробки інформації – перетворення вхідних ресурсів на інформацію, яка буде потрібна для порівняння та прийняття управлінських рішень; заключний етап – отримання інформації, яка в кінцевому результаті дасть змогу налагодження системи обліку витрат з охорони праці. Така структурно-логічна схема обліку відображає необхідні потоки інформації у фінансовій та не фінансовій формі і дає змогу досягти адекватності інформації працезахоронних процесів підприємства та систематизувати обробку інформації для планування, організації, аналізу, контролю і регулювання працезахоронної діяльності.

Під організацією системи обліку витрат на охорону праці запропоновано розуміти комплекс заходів зі встановлення порядку планування й обліку методів збору, обробки, нагромадження відомостей про витрати на охорону праці та доведення необхідної інформації до різних користувачів з метою прийняття ними рішень, які сприяють ефективності роботи і життєзабезпечення належних виробничих умов для персоналу підприємств. У зв'язку з відсутністю загальних вимог щодо організації обліку витрат на охорону праці та техніку безпеки запропоновано її процес здійснювати в такій послідовності: встановлення завдань, визначення суб'єктів, вибір об'єктів, визначення статей витрат на охорону праці, їхнє відображення в обліковій політиці та структурі управління підприємством. Основні положення цієї організації рекомендовано закріпити в обліковій політиці підприємств. У дисертаційній роботі розроблено структуру організації обліку витрат з охорони праці та техніки безпеки, що сприятиме ефективності фінансового та управлінського обліку.

Для забезпечення інформацією про витрати на охорону праці та техніку безпеки різних користувачів на вугледобувних підприємствах розроблено їхню класифікацію за критеріями (рис. 1): економічний зміст (поточні, капітальні); характер зв'язку з процесом видобутку вугілля (постійні та змінні); доцільність спрямування (доцільні, частково-доцільні та недоцільні); відношення до

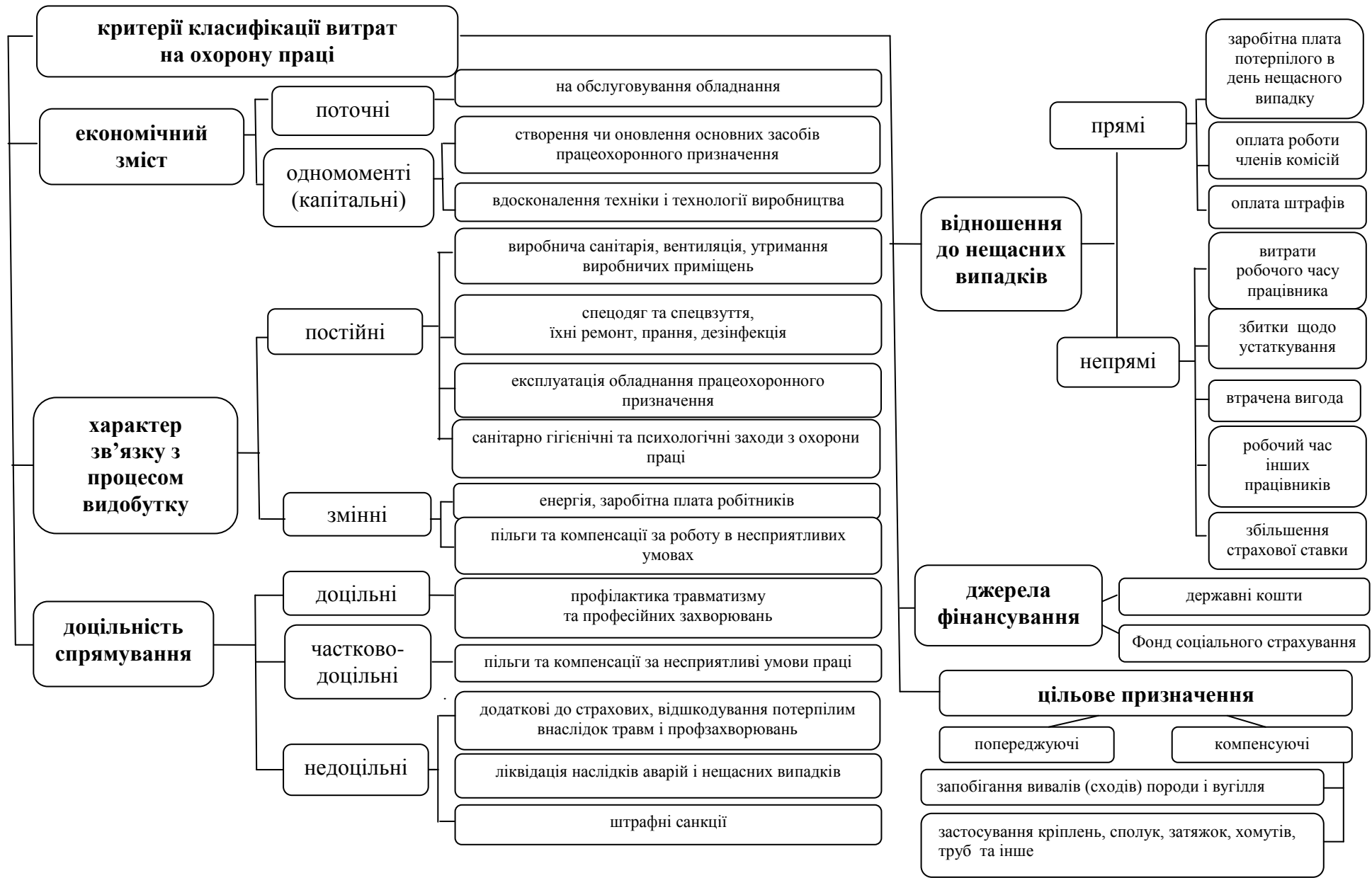

Рис. 1. Класифікація витрат на охорону праці та техніку безпеки

нешасних випадків (прямі та непрямі); джерела фінансування (державні та власні кошти, кошти з Фонду соціального страхування); цільове призначення (попереджуючі, компенсуючі), що за внутрішніми сегментами охорони праці та її безпеки пов'язується з реінженірингом – фундаментальним переосмисленням і радикальним перепроєктуванням працезахоронних витрат шахти для досягнення суттєвих покращень у показниках організаційної ефективності, таких як витрати на техніку і технологію, якість, рівень безпеки, оперативність.

Класифікацію витрат розроблено з метою розпізнання фактів працезахоронної діяльності, що є необхідним і важливим етапом їхнього наукового пізнання. Доведено, що така наукова класифікація передбачає інтереси працівників планування, обліку за видами та напрямками, формування центрів витрат і сфер відповідальності, калькуляції, формування цін та фінансування, а також удосконалення механізму управління та інші потреби.

Запропоновані критерії класифікації рекомендовано використовувати при звітуванні за результатами працезахоронної діяльності, аналізі ефективності використаних ресурсів для вирішення проблем охорони праці на шахті.

У другому розділі «Формування та розвиток обліку витрат на безпечні умови праці на вугільних підприємствах» визначено особливості обліку витрат на охорону праці та техніку безпеки, досліджено способи його ведення, запропоновано реєстри управлінського обліку працезахоронних витрат та внутрішні документи для їхньої ідентифікації, розроблено відомість для подальшого узагальнення таких витрат у звітності.

В умовах динамічних змін внутрішнього і зовнішнього середовища господарювання ефективність діяльності підприємств неможлива без належного рівня облікового та інформаційного забезпечення. Облік працезахоронної діяльності є частиною складної динамічної інформаційної системи підприємства, якій притаманні певні особливості, оскільки вона об'єднує у собі велику кількість елементів і фактів господарської діяльності, а також показує зв'язки між ними. Зовнішні та внутрішні користувачі вимагають адекватної інформації про видобуток вугілля, його собівартість і рентабельність, продуктивність праці, збут та інші показники, що пояснюється, крім інших причин природного і технічного характеру, відсутністю інформації в реальному часі про явища і процеси в економіці шахти.

Для виконання працезахоронних заходів потрібні ресурси. До ресурсів цієї діяльності запропоновано відносити вартість матеріалів, палива, енергії, основних засобів у вигляді амортизаційних відрахувань, витрати праці у вигляді заробітної плати персоналу підприємства, нарахувань на заробітну плату, премій та інших витрат, пов'язаних з використанням робочої сили, оплата послуг з охорони праці. Працезахоронні заходи здійснюються на усіх ділянках та службах (цехах) шахти, тому в управлінському обліку рекомендовано здійснювати їхній розрахунок за кожним підрозділом окремо з наступним узагальненням по шахті та формувати витрати на охорону праці за розширеною номенклатурою статей за кожним напрямом використання коштів та за елементами, що дасть змогу отримати достовірну інформацію про дані витрати.

На основі детального вивчення специфіки працезохоронних витрат, які виникають на підприємствах вугледобування, а також інформаційних запитів менеджменту щодо цих витрат визначено потребу в отриманні інформації. Одних користувачів цікавить фінансова складова підприємства, щоб уникнути банкрутства, втриматися на ринку за рахунок економії коштів на охорону праці. Таку інформацію можна отримати зі звітної документації, в якій відображені дані щодо минулих фінансових результатів, можливості спрогнозувати стан розвитку галузі у майбутньому. Інша група користувачів зосереджує увагу на показниках працезохоронної діяльності, прийнятті ефективних тактичних та оперативних рішень стосовно приведення ресурсного потенціалу шахти у відповідність з вимогами нормативно-правових актів з охорони праці, невиконання яких веде не тільки до значних штрафів, втрат, а й унеможливує досягнення стратегічних цілей, поставлених вищим керівництвом. У зв'язку з цим підприємству запропоновано складати графіки та діаграми результативності витрат на охорону праці і техніку безпеки або таблиці, в яких наводяться такі дані: перелік витрат (робіт, послуг), які здійснює шахта; список небезпечних виробничих чинників; способи роботи з небезпечними чинниками. Враховуючи особливості організації облікових процедур на вугледобувних підприємствах, запропоновано форму реєстру аналітичного обліку працезохоронних витрат – «Відомість обліку витрат на працезохоронну діяльність». У першій її частині відображають: витрати на роботи з удосконалення управління охороною праці (придбання засобів, створення комп'ютеризованих навчально-методичних кабінетів, витрати на навчання); програма дегазації (витрати на засоби щодо дегазації вугільних пластів); реконструкція шахтної вентиляції (витрати на засоби щодо запобігання загадуванню та запиленню гірничих виробок); поліпшення умов праці та стану здоров'я працівників (придбання засобів індивідуального захисту, медичне обстеження працівників, профілактичні засоби з побутового забезпечення умов праці); посилення протиаварійного захисту (придбання засобів поліпшення протиаварійного захисту, забезпечення шахт комплексними системами протиаварійного захисту, витрати на засоби протипожежного захисту виробок та поверхневих комплексів шахт, витрати на експертні обстеження). У другій частині передбачено перегрупування витрат за статтями кошторису. Дані про витрати переносяться у відомість з первинних попередньо згрупованих документів. На основі даних про витрати на працезохоронну діяльність за їхніми функціональними видами запропоновано в кінці року (кварталу) формувати «Зведену відомість обліку витрат на охорону праці», в якій слід вказувати величину працезохоронних витрат, передбачену кошторисом, та фактичне їхнє значення, що дасть змогу аналізувати рівень відхилень фактичних витрат від запланованих, їхню динаміку, підвищить аналітичність даних про витрати на працезохоронні заходи (табл. 1).

Для відображення, систематизації витрат на охорону праці, калькулювання собівартості видобутого вугілля, формування звітності запропоновано у робочих планах рахунків вугледобувних підприємств передбачити окремі аналітичні рахунки витрат на охорону праці. Зокрема, до рахунка 15 «Капітальні інвестиції» для обліку вкладень у працезохоронні

Зведена відомість обліку витрат на охорону праці та техніку безпеки ДП «ЛЬВІВВУГІЛЛЯ» за 2013 рік, тис. грн.

№ п / з	Державне підприємство, відокремлений підрозділ	Спискова чисельність, чол.		Сума коштів від реалізації вугільної продукції(з ПЛВ) тис.грн		Фонд оплати праці за попередній рік, тис.грн		Удосконалення системи управління охороною та безпекою праці		Удосконалення системи вентиляції та дегазації вугільних шахт. запобігання вибуху газу та пилу		Запобігання газодинамічним явищам		Забезпечення безпеки роботи машин, обладнання і технологічних комплексів		Протипожежний захист вугільних шахт		Способи та засоби протипожежного захисту, системи комплексної безпеки та диспетчеризації шахт, наукове та технічне забезпечення ведення профілактичних та аварійно-рятувальних робіт		Поліпшення умов праці та стану здоров'я шахтарів		Обсяг фінансування від реалізації вугільної промисловості, всього		% від реалізації вугільної продукції, спрямований на ОП		% від фонду оплати праці за попередній рік, спрямований на ОП		Обсяг фінансування від бюджету, всього, тис.грн		Загальна сума, спрямована на заходи по охороні праці за кошти отримані від реалізації та державного бюджету, тис.грн		% від загальної суми реалізації та бюджету, спрямований на ОП		Використано фактично на одного працівника від реалізації, грн	
		факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план		
1	ДП "Львіввугілля"	10395,0	80899,4	157744,7	1387,83	893,55	0,00	9472,89	444,02	0,00	0,00	0,00	438,07	1822,60	2308,90	460,37	0,00	0,00	0,00	2302,79	2797,70	145,50	15910,48	6418,24	-9492,24	40,3	7,93%	4,07%	1910,00	0,00	6418,24	7,93	617,44		
2	ВП "Шахта "Великомостівська"	1050	19321,0	18341,9	244,78	287,35	0,00	318,87	12,00	0,00	0,00	0,00	73,17	156,90	217,72	27,81	0,00	0,00	0,00	276,08	2040,00	0,00	1130,62	2524,06	1393,44	223,2	13,06%	13,76%	240,00	0,00	2524,06	13,06	2403,87		
3	ВП "Шахта "Межирічанська"	1390	15534,0	24325,0	154,76	325,45	0,00	857,88	15,85	0,00	0,00	0,00	0,00	240,52	258,86	381,24	0,00	0,00	0,00	296,96	104,05	82,50	1568,46	1067,11	-501,35	68,0	6,87%	4,39%	300,0	0,00	1067,11	6,87	767,71		
4	ВП "Шахта "Відродження"	1372	6154,0	22514,7	37,40	2,3	0,0	390,40	340,5	0,0	0,0	0,0	49,50	210,6	24,70	1,66	0,00	0,00	0,00	218,10	257,30	0,0	720,10	812,36	92,26	112,8	13,20%	3,61%	80,0	0,0	812,36	13,20	592,10		

заходи рекомендовано відкрити аналітичний рахунок «Придбання основних засобів працезахоронного призначення». Оскільки проведення працезахоронних заходів на належному рівні вимагає від підприємства покращення умов та доведення їх до нормативних, то, відповідно, потрібно здійснювати належне фінансування, що, в свою чергу, збільшує рівень капітальних інвестицій на працезахоронну діяльність. У зв'язку з цим запропоновано такі витрати обліковувати на основі оцінок у вигляді частки від загального обсягу здійснених витрат, визначеної експертним шляхом спеціалістами шахти. Для покращення обліку основних засобів працезахоронного призначення рекомендовано в загальноприйнятій класифікації основних засобів додати аналітичний рахунок «Основні засоби працезахоронного призначення» з метою їхнього відокремлення від основних засобів виробничого призначення.

У третьому розділі «**Аналіз та управління витратами на охорону праці та техніку безпеки**» доведено, що інформаційну базу для аналізу ототожнюють не лише з обліком (фінансовим та управлінським), а й із застосуванням статистичних та економіко-математичних методів обробки даних, що дає змогу посилити наукову складову прийняття рішень менеджерами і досягти мети підприємству.

На основі проведеного аналізу визначено відношення витрат на охорону праці до основного процесу видобутку вугілля та виявлено чинники, що сприятимуть оптимізації досліджуваних витрат і покращенню стану охорони праці на вугледобувних підприємствах.

Досліджено специфіку підземного видобутку вугілля на підприємствах Львівсько-Волинського басейну, де відбувається постійне погіршення умов розробки пластів, та здійснено аналіз за таким алгоритмом у розрізі шахт: аналіз виробничого травматизму; аналіз профзахворювань; аналіз показників загального стану задоволення потреб, затвердження, надходження та використання бюджетних коштів; аналіз стану забезпечення засобами індивідуального та колективного захисту. На досліджуваних підприємствах виникає необхідність визначення загального обсягу фінансування, який базується на концепції допустимого рівня ризику нещасних випадків і професійних захворювань при видобутку вугілля. Без урахування економічного ризику в охороні праці неможливо обрати оптимальний спосіб видобутку вугілля, який забезпечує найменші затрати на одиницю видобутого вугілля водночас із найбільшою соціальною придатністю цього способу за досягнутого рівня розвитку суспільства. Загальна сума витрат працезахоронного призначення або обсяг фінансування працезахоронної діяльності – це витрати на заходи з охорони праці, що забезпечують доведення умов і безпеки праці до нормативних вимог, підвищення рівня охорони праці на підприємстві та усунення причин, що призводять до нещасних випадків на виробництві чи професійних захворювань.

У загальному вигляді витрати на проведення заходів визначено як суму капітальних інвестицій і поточних річних витрат:

$$Z_{\text{воп}} = П_{\text{воп}} + K_{\text{воп}},$$

де $П_{\text{воп}}$ – поточні витрати на охорону праці за рік, грн.;

К воп – капітальні інвестиції на реалізацію заходів щодо охорони праці, грн.

Витрати на довгострокові заходи запропоновано дисконтувати, що дасть змогу врахувати інфляцію і визначити дійсний рівень витрат.

Здійснення економічного аналізу з охорони праці вимагає врахування впливу невизначеності, конфліктності економічного ризику, що характерно для цієї специфічної сфери діяльності. Невизначеність ситуації з охорони праці полягає в тому, що вона залежить від багатьох змінних чинників-контрагентів, дію яких неможливо точно спрогнозувати (очікуваний рівень травматизму і професійної захворюваності, розміри очікуваних збитків, ефективність профілактичних витрат з охорони праці тощо). Методи економічного аналізу витрат з охорони праці на підприємстві використовують також для встановлення зв'язку працезахоронних витрат і фінансових результатів з видобутку вугілля для визначення їхніх доцільності та ефективності й обґрунтування комплексу заходів з охорони праці у колективному договорі (угоді). Основним завданням аналізу є оцінка ефективності витрат працезахоронного призначення, а локальні завдання формують з урахуванням ситуації з охороною праці на вугледобувних підприємства. Запропоновано визначати витрати на безпеку праці в розрахунку на одного працівника; відсоток від обсягу реалізації; на одну тонну видобутого вугілля та на людські ресурси. У результаті цього проведено аналіз за статтями витрат з метою обґрунтування їхнього планування, обліку і оцінки ефективності діяльності (табл. 2).

Таблиця 2

Витрати на охорону праці та техніку безпеки на підприємствах вугільної промисловості (підприємства ДП «Львіввугілля», 2013 р.)

Показники витрат на охорону праці і техніку безпеки				
Витрати на ОП і ТБ	Одиниця виміру	Базовий період	Плановий період	Відхилення
Частка витрат на ОП і ТБ у витратах на людські ресурси	%	20,31%	20,58%	0,30%
Частка витрат на ОП і ТБ в обсягу реалізації	%	10,62%	10,54%	-0,08%
Витрати на ОП і ТБ, які припадають на 1 працівника	грн./люд.	23209,56	28621,53	5411,97
Витрати на ОП і ТБ, які припадають на 1 тонну продукції	грн./т	39,12	42,17	3,05

Обґрунтовано до витрат на охорону праці та техніку безпеки відносити витрати роботодавця на стимулювання безпечних умов праці, вирішення соціальних проблем, навчання та розвиток персоналу, створення нешкідливих або зменшення рівня шкідливих і небезпечних умов праці, які, з одного боку, гарантують працівникам покриття витрат на відтворення людських ресурсів, а з іншого – отримання роботодавцям високого рівня прибутку на вкладені кошти.

На основі дослідження отриманої залежності зроблено висновок про те, що застосування системи управління охорони праці прогресивних методів управління дає змогу збільшити відсоток виконання працезохоронних заходів, що, у свою чергу, дозволяє знизити збитки, пов'язані з охороною праці. Завдяки використанню запропонованих розрахунків отримана кількісна оцінка очікуваних результатів реалізації нових методів управління охороною праці, які ґрунтуються на економічній зацікавленості всіх членів трудового колективу в створенні безпечних і нешкідливих умов праці на вугледобувних підприємствах.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукового завдання, що полягає в удосконаленні системи обліку й аналізу працезохоронних витрат. На основі досліджень проблем обліку й аналізу витрат на охорону праці та техніку безпеки обґрунтовано такі висновки і пропозиції:

1. Проблема охорони праці на вугільних шахтах вимагає теоретичних і практичних досліджень, особливо в галузі планування, обліку і контролю, оскільки від обсягу інформаційних ресурсів, які генерують ці галузі науки, залежить якість управління важливим і незамінним чинником виробництва – людьми та їхнім здоров'ям.

2. Управління охороною праці на системній основі концепції з планування, обліку й аналізу, підготовки, прийняття та реалізації рішень, спрямованих на дотримання вимог безпеки праці й санітарно-гігієнічних вимог, збереження здоров'я і працездатності людини в процесі та дієздатності підприємства є необхідним і обов'язковим елементом виробничої та працезохоронної діяльності. Запропонований концептуальний підхід до проведення планування, обліку й аналізу стає основним засобом вирішення проблеми охорони праці та техніки безпеки персоналу підприємств.

3. Економічний феномен «витрати на охорону праці» підприємств має економічне обґрунтування. Розуміння витрат на охорону праці як економічної категорії і об'єкта обліку дає змогу обґрунтувати принципи раціональної організації обліку на вугледобувних підприємствах, спрямовані на збільшення обсягу інформаційних ресурсів для менеджменту. Запропоновано автором прогностичні витрати на охорону праці розглядати як сукупність можливостей, резервів підприємств, необхідних для ефективного розвитку.

4. Існуючий перелік витрат на безпеку та охорону праці не враховує всі їхні статті, а лише ілюструє їхній склад і зміст для економіки індустріальної

епохи. Класифікацію працезохоронних витрат, яку доцільно використовувати при плануванні, обліку й аналізі, необхідно здійснювати за такими напрямками: цільове призначення, економічний зміст, характер зв'язку з процесом виробництва, доцільність спрямування, джерела фінансування, час, відношення до нещасних випадків. Детальна класифікація таких витрат дає необхідну інформацію для фінансового, управлінського обліку та аналізу.

5. Для прийняття ефективних тактичних і оперативних рішень щодо приведення ресурсного потенціалу шахти у відповідність до вимог нормативно-правових актів з охорони праці запропоновано складати графіки результативності витрат на охорону праці і техніку безпеки та таблиці, де наводити перелік витрат (робіт, послуг), які здійснює шахта, список небезпечних виробничих чинників і способи роботи з небезпечними чинниками. Інформацію про витрати на охорону праці доцільно узагальнювати відповідно до інформаційних запитів менеджменту трьох рівнів (вищого, середнього та нижчого), а також за сферами відповідальності та структурними підрозділами шахт. Для цього запропоновано складати щомісячну внутрішню звітність з працезохоронних витрат, у розрізі окремих статей, а загальні дані по шахті – відобразити у Зведеній відомості обліку витрат на охорону праці, які забезпечуватимуть інформацією щодо вартісної оцінки працезохоронних заходів, динаміки, що дасть змогу отримати інформацію для їхнього аналізу.

6. Створення інформації про витрати на охорону праці в системі управлінського обліку є важливою проблемою для управління оперативного, тактичного і стратегічного рівнів. Запропоновано витрати на охорону праці узагальнювати за групами інформації відповідно до можливостей їхнього використання та прийняття управлінських рішень у системі менеджменту. Інформаційні системи ґрунтуються на великій кількості формалізованих та неформалізованих (експертних) індикаторів та показників працезохоронної діяльності. Тому систему облікової інформації в управлінському обліку запропоновано здійснювати за структурно-логічною схемою перетворення інформації в три етапи, яка відображає необхідні потоки інформації у фінансовій та не фінансовій формах і дає змогу досягти адекватності інформації працезохоронних процесів підприємства та систематизувати обробку інформації для планування, організації, аналізу, контролю і регулювання працезохоронної діяльності.

7. Організація обліку витрат на охорону праці має відповідати загальному процесу управління охороною праці з метою отримання необхідної для управлінського персоналу інформації та прийняття ним рішень. Тому запропоновано процес організації обліку витрат на охорону праці здійснювати в такій послідовності: встановлення завдань, визначення суб'єктів, вибір об'єктів, визначення статей витрат на охорону праці, вибір методів аналізу й оцінки та визначення аналітичних рахунків для відображення витрат на охорону праці, що сприятиме ефективності управлінського та фінансового обліку.

8. Здійснено аналіз діяльності з охорони праці на вугледобувних підприємствах ВП «Львіввугілля». В якості вихідних характеристик для оптимізації проведення аналізу працезохоронних витрат використано показники

травматизму, профзахворюваності, фонду оплати праці, витрати на працезахоронну діяльність, внутрішню управлінську звітність, в якій наведена система показників видобутку вугілля, та фінансову звітність. Дослідження показали, що на підприємствах вугледобувної галузі аналіз працезахоронної діяльності визначають організаційні, технологічні та управлінські фактори: відносна незалежність працезахоронного процесу від основного виробництва, залежність, вплив геологічних умов, видобутку, залежність структури витрат на охорону праці від природних і соціальних умов праці, вплив працезахоронної діяльності на фінансові показники роботи підприємства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Ронська О. Г. Сучасний стан та аналіз ефективності використання коштів, спрямованих на виконання заходів з охорони праці на вугледобувних підприємствах / О. Г. Ронська // Економічний аналіз : зб. наук. праць ТНЕУ. – 2013. – Вип. 12, Ч. 4, – С. 21–24 (0,49 друк. арк.).
2. Ронська О. Г. Обґрунтування витрат на охорону праці та техніку безпеки / О. Г. Ронська // Інноваційна економіка. – 2011. – № 7– С. 149–153 (0,51 друк. арк.)
3. Ронська О. Г. Сучасний стан охорони праці та її фінансування / О. Г. Ронська, М. С. Пушкар // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету – 2011. – Вип. 28. Ч. II – С. 35–38. (0,51 друк. арк., обсяг, що належить автору, – 0,48 друк. арк.).
4. Ронська О. Г. Формування інформації про витрати на охорону праці в фінансовому та управлінському обліку / О. Г. Ронська // Науково-теоретичний журнал Наука й економіка Хмельницького економічного університету. – 2013. – Вип. 4 (32). – Том 2 – С. 88–93 (0,56 друк. арк.).
5. Ронська О. Г. Организационные аспекты учета расходов на охрану труда // О. Г. Ронська // European Applied Sciences. – 2013. – № 8. – Р. 196–199 (0,44 друк. арк.).

Опубліковані праці апробаційного характеру

6. Ронська О. Г. Напрями розвитку систем обліку на основі сучасних інформаційних технологій / О. Г. Ронська // Облік як інформаційна система для економічної безпеки підприємств в конкурентному середовищі: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Тернопіль, 2010. – С. 100–104 (0,23 друк. арк.).
7. Ронська О. Г. Охорона праці – запорука стабільної економічної ситуації в країні / О. Г. Ронська // Фінансова система держави: проблеми та перспективи розвитку : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. – Київ: ТОВ «ДКС Центр», 2011. – С. 287–289 (0,22 друк. арк.).
8. Ронська О. Г. Сучасний стан охорони праці та її фінансування / О. Г. Ронська // Актуальні проблеми розвитку національної економіки України :

матеріали Міжнародної наукової студентсько-аспірантської конференції. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 443–444 (0,21 друк. арк.).

9. Ронська О. Г. Використання інформаційних технологій в галузі охорони праці / О. Г. Ронська // Стан, проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю у контексті сучасних концепцій управління : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції. – Львів: ЛКА, 2011. – С. 405–407 (0,24 друк. арк.).

10. Ронська О. Г. Облік витрат на охорону праці персоналу підприємств / О. Г. Ронська // Актуальні проблеми в економіці та шляхи її вирішення : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Одеса: Центр економічних досліджень та розвитку, 2012. – С. 58–59 (0,19 друк. арк.).

11. Ронська О. Г. Організаційні аспекти обліку витрат на охорону праці / О. Г. Ронська // Економічні підсумки 2012 року: досягнення та перспективи : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Сімферопіль: НО «Economics», 2012. – С. 81–83 (0,22 друк. арк.).

12. Ронська О. Г. Організація охорони праці у вугільній промисловості / О. Г. Ронська // Современные подходы к трансформации концепций государственного регулирования и управления в социально-экономических системах : материалы II Международной научно-практической конференции. – Курск: Юго-Зап. гос.ун-т., 2013. – С. 83–86 (0,23 друк. арк.).

13. Ронська О. Г. Теоретичні аспекти аналізу витрат на охорону праці на підприємствах вугільної промисловості / О. Г. Ронська // Соціально-економічні трансформації в умовах глобалізації: світовий та вітчизняні виміри / Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Херсон: видавничий дім «Гельветика». – 2013. – С. 182–183 (0,21 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Ронська О. Г. Облік та аналіз витрат на охорону праці і техніку безпеки персоналу підприємств. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – Тернопільський національний економічний університет Міністерства освіти і науки України, Тернопіль, 2015.

Дисертацію присвячено дослідженню теоретичних і методичних положень обліку та аналізу витрат на охорону праці і техніку безпеки на вугледобувних підприємствах та розробці практичних рекомендацій з їхнього покращення. Вдосконалено класифікацію витрат на охорону праці та техніку безпеки, що дасть змогу вирішити проблеми їхньої ідентифікації.

Досліджено та обґрунтовано економічну сутність витрат на охорону праці. Уточнено концептуальну основу з планування, обліку й аналізу працезахоронної діяльності, яка дає комплексне уявлення про витрати на охорону праці та техніку безпеки на вугледобувних підприємствах, для яких характерні небезпечні природно-геологічні умови праці. Вдосконалено аналітичний і синтетичний облік витрат на охорону праці й техніку безпеки.

Запропоновано схему отримання інформації про витрати на охорону праці в системі управлінського обліку з метою їхнього аналізу та оцінки ефективного управління ними. Вдосконалено порядок організації обліку працезахоронних витрат. Розроблено форми звітності для менеджменту вищого ієрархічного рівня про витрати на охорону праці, які забезпечуватимуть інформацією щодо вартісної оцінки працезахоронних заходів, динаміки та ефективності життєзабезпечення персоналу шахт. Запропоновано методик з планування, обліку й аналізу працезахоронної діяльності, яка дає змогу узагальнити витрати, визначити їх зв'язок з потребами вугледобувних підприємств і прогнозувати обсяг фінансування на перспективу. Вдосконалено методичні засади аналізу витрат охорони праці на вугледобувних підприємствах

Ключові слова: облік, аналіз, охорона праці, техніка безпеки, працезахоронні витрати, вугледобувні підприємства.

АННОТАЦИЯ

Ронская О. Г. Учет и анализ затрат на охрану труда и технику безопасности персонала предприятий. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.09 – бухгалтерский учет, анализ и аудит (по видам экономической деятельности). – Тернопольский национальный экономический университет Министерства образования и науки Украины, Тернополь, 2015.

Диссертация посвящена исследованию теоретических положений и методик учета и анализа затрат на охрану труда и технику безопасности на угледобывающих предприятиях и разработке практических рекомендаций по их улучшению.

Исследована экономическая сущность затрат на охрану труда, обоснован ее смысл. Понятие «прогнозные расходы на охрану труда» рассмотрено как совокупность возможностей и резервов предприятия, необходимых для эффективного развития.

Уточнено концептуальную основу по планированию, учету и анализу трудоохранной деятельности, которая базируется на выделении определенных стадий учетного процесса и дает комплексное представление о расходах на охрану труда на угледобывающих предприятиях, для которых характерны опасные природно-геологические условия труда.

Разработана классификация расходов на охрану труда угольных шахт путем группирования по таким признакам, как целевое назначение, экономический смысл, характер связи с процессом производства, целесообразность направления, источники финансирования, время, отношение к несчастным случаям, что позволит решить проблемы идентификации трудоохранных расходов для нужд менеджмента с целью распознавания фактов трудоохранной деятельности.

Созданы формы отчетности для менеджмента высшего иерархического уровня по расходам на охрану труда, которые будут обеспечивать информацией о стоимостной оценке трудоохранных мероприятий, динамики и

эффективности жизнеобеспечения персонала шахт, а именно: Ведомость аналитического учета и Сводная ведомость учета затрат на охрану труда.

Предложена схема получения информации о расходах на охрану труда в системе управленческого учета с целью их анализа и оценки эффективного управления ими. Спроектирована система учетной информации по схеме (начальный этап, переработка и заключительный этап), которая позволяет систематизировать обработку информации для планирования, анализа, контроля и регулирования трудоохранной деятельности.

Усовершенствован порядок организации учета трудоохранных расходов, который включает: установление задач, определение объекта, субъекта учета, статей затрат и зависимость от критериев классификации, счетов и их отражение в Положении об организации учетной политики на предприятии.

Исследована специфика подземной добычи угля на предприятиях Львовско-Волынского бассейна, где происходит постоянное ухудшение условий разработки пластов, осуществлен анализ по следующему алгоритму в разрезе шахт: анализ производственного травматизма; анализ профзаболеваний; анализ показателей общего состояния удовлетворения потребностей, утверждение, поступления и использования бюджетных средств; анализ состояния обеспечения средствами индивидуальной и коллективной защиты. Сформулированы методические подходы к анализу затрат трудоохранной деятельности, которые дают возможность обобщить затраты, определить их связь с потребностями угледобывающих предприятий, их соотношение с основным производством, используя финансовую и внутреннюю управленческую отчетность, и прогнозировать объем финансирования на перспективу.

Ключевые слова: учет, анализ, охрана труда, техника безопасности, трудоохранные расходы, угледобывающие предприятия.

ANNOTATION

Ronska O. H. Accounting and cost analysis for safety at work and prevention of accidents of personnel at the enterprise. – The manuscript.

Thesis for receiving the degree of candidate of economic sciences, speciality 08.00.09 – accounting, analysis and audit (by kinds of economic activity). – Ternopil National Economic University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Ternopil, 2015.

The thesis is devoted to the improvement of theoretical principles and methods of accounting and cost analysis for safety at work and prevention of accidents at the coal mining enterprises and the development of practical recommendations for their improvement. The economic essence of labour safety's expenses is investigated and substantiated. We have refined conceptual framework for planning, accounting and analysis of labour protection activity that gives a comprehensive picture of labour safety's expenses at the coal mining enterprises for which this problem is the relevant because of dangerous nature-geological working conditions. Improved analytical and synthetic accounting of labour safety and accident prevention's

expenses and at the coal mining enterprises due to offering alteration in working chart of accounts. Brought forward the scheme of obtaining information about labour safety's expenses in the management accounting system for the purpose of analysis and estimation of efficient management ,developed the order of organizing labour protection's accounting, reporting forms for the management of higher hierarchical level of labour safety's expenses, which will provide information about carrying value of labour protection measures, dynamics and efficiency of life support of personnel at the mines. We have offered the methodology of planning, accounting and analysis of labour protection that enables to generalize expenses, determine their relationship to the needs of coal mines enterprise and predict future funding. Improved classification of labour safety's expenses by grouping according to criteria that enable to solve the problem of identifying labour protection's expenses. Methodology of analysis of labour safety's expenses at coal mining enterprises is depicted.

Key words: accounting, analysis, safety at work, prevention of accidents, labour safety's expenses, coal mining enterprises.